

PSYCHOSOCIÁLNÍ RIZIKA A PRACOVNÍ STRES U STÁRNOUCÍCH ZAMĚSTNANCŮ

V rámci problematiky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (BOZP) je potřeba věnovat pozornost nejen konvenčním zdrojům nebezpečí, jako je hluk, prašnost, fyzická zátěž a podobně, ale také nebezpečím nově identifikovaným. V této souvislosti je podstatné to, že pracovní činnost a s ní související faktory mohou působit na zaměstnance jako **stresory pracovní a sociální**, které mohou významně poškodit psychické i fyzické zdraví zaměstnanců, což může zásadním způsobem ovlivnit i chod celé firmy. I přesto, že těmto zdrojům nebezpečí není doposud věnován dostatečný prostor, má zaměstnavatel povinnost to řešit. Tato povinnost je dána zákoníkem práce, když zavazuje zaměstnavatele povinností zajistit BOZP s ohledem na rizika možného ohrožení života a zdraví zaměstnanců, která se týkají výkonu práce (§ 101, odst. 1). Jsou zde zahrnuta veškerá možná rizika, s nimiž může zaměstnanec při výkonu práce přijít do kontaktu, nebo která mohou ovlivňovat výkon jeho práce. Zaměstnavatel tak má činit prostřednictvím vytváření bezpečného a zdraví neohrožujícího pracovního prostředí a pracovních podmínek, vhodnou organizací BOZP a přijímáním opatření k předcházení rizikům.

Pracovní stresory

- charakter práce (monotónnost, příliš jednoduché/složitě úkoly, morální/finanční odpovědnost, fyzikální/chemické/biologické faktory pracovního prostředí);
- pracovní zátěž, pracovní tempo (přetížení, nevyužití kapacity, směnnost);
- rozvržení práce, rozhodování o práci;
- pracovní prostředí a vybavení;
- role v organizaci, kariérní postup;
- komunikace s klienty/zákazníky/pacienty/žáky.

Sociální stresory

- firemní kultura, komunikace;
- mezilidské vztahy na pracovišti;
- negativní sociální chování (šikana, obtěžování, diskriminace);
- sladění práce a soukromí.

Na základě dostupných dat je možné odhadnout, že v České republice souvisí s psychosociálními riziky více než jedna třetina všech pracovních absencí ze zdravotních důvodů. V Evropě je pak uváděno, že jde až o 60 % těchto absencí¹.

Psychosociální rizika mohou mít vliv na duševní zdraví. To se pak může projevit na přímých i nepřímých nákladech zaměstnavatele. Například průměrné trvání pracovní neschopnosti z důvodu duševního onemocnění trvá cca **90 dnů**². Přímé a nepřímé náklady zaměstnavatele tak mohou představovat až **stovky tisíc korun**.

Díky demografickým změnám ve společnosti dochází k posunu odchodu do důchodu a **na pracovištích narůstá procento stárnoucích zaměstnanců**. V roce 2040 bude pracovní populace v ČR starší 50 let tvořit více než 20 % všech zaměstnaných a do důchodu budou odcházet nejsilnější populační ročníky ze 70. let³.

U starších zaměstnanců dochází následkem fyziologických změn ke **snižování fyzického i psychického výkonu**, který mohou částečně **vyrovnávat svou pracovní i emoční zkušeností**. Pro tyto osoby bývá náročnější povolání vykonávat, a v případě jeho ztráty mají v mnoha ohledech komplikovanější přístup k jeho získávání. Z toho důvodu jsou i více ohroženi pracovním stresem a psychosociálními riziky.

Doporučení pro zaměstnavatele k eliminaci vlivů psychosociálních rizik na zaměstnance

- Přizpůsobit práci fyzickým a duševním schopnostem zaměstnanců.
- Jasně definovat pracovní postupy a řešení urgentních situací.
- Využívat zpětnou vazbu od zaměstnanců ke zvýšení kvality pracovního prostředí.
- Nastavit systém spravedlivého odměňování.
- Podporovat osvětu v oblastech zdravého životního stylu, využívání relaxačních technik a udržovat pozitivní atmosféru na pracovišti.

Cílem zaváděných opatření je vytvořit takové pracovní prostředí, kde zaměstnanci zůstávají zdraví a produktivní a podnik prosperuje.

¹ European Agency for Safety and Health at Work. OSH in figures: stress at work — facts and figures. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities; 2009 — 132 pp. ISBN 978-92-9191-224-7.

² Nechanská, Barbora a kol. Psychiatrická péče 2018. Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR; 2019 – 122 pp. ISBN 978-80-7472-183-0.

³ Statistisches Bundesamt 2009, Insee 2011, CZSO 2018. Projekt obyvatelstva k 1. 1. 2040. Praha: Český statistický úřad; 2020 – [dostupné online] https://www.czso.cz/staticke/animgraf/projekce_1950_2101/index.html?lang=cz